

**T.C.
ADALET BAKANLIğI**

**ADAY MEMUR
HAZIRLAYICI
EğİTİMİ**

**HARÇLAR KANUNU
DERS NOTU**

EDB

EğİTİM DAİRESİ
BAŞKANLIđI
DEPARTMENT OF TRAINING

HARÇLAR KANUNU

Bu ders notunun hazırlanmasında şu eserlerden yararlanılmış, notun niteliği çerçevesinde bu eserlere metin içinde ayrıca atıf yapılmamıştır: Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, Ankara 2016; Pekcanitez, Atalay, Özkes, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 4. Bası, Ankara 2016; Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, 6. Baskı Ankara 2001; Akif Erginay, Kamu Maliyesi, 14. Baskı, Ankara 1992; Zekeriya Yılmaz, Hukuk Davalarında Yargılama Harç ve Giderleri ile Vekâlet Ücreti, 2. Baskı, Ankara 2006; Burak Pınar, Yargı İcra ve Harçları; 2. Baskı, Ankara 2009.

I. HARÇ KAVRAMI VE HARÇLAR KANUNUNUN GENEL YAPISI

A. Harç Kavramı

Harç, tanım olarak konularına göre devletin yaptığı hizmetlerden yarar görenlerin, işlerini yaptırmak amacıyla yalnız o işle ilgili olarak alınan paradır. Harçlar da vergi, resim, şerefiye vb. gibi kamu gelirlerinden olmakla birlikte, diğer gelirlerden bazı ölçülerde farklılık gösterirler. Kamu hizmetlerinin bir kısmında, bu hizmetten yararlanma dereceleri yeterince tespit edilemez. Örneğin bir vergi alındığında, her bir mükellefin bu vergilerden ne kadar faydalandığı çoğu zaman kestirilemez. Hâlbuki bazı durumlarda devlet bir hizmeti yerine getirdiği takdirde bunlardan yararlanma miktarları tespit edilebilir. Örneğin devletin milli savunma faaliyeti veya kolluk kuvvetlerinin sağladığı korumalarda bireysel yarar kolaylıkla tespit edilemezken, yargı faaliyeti, noter hizmetleri gibi konularda bu yararlanma oranları çok daha kolay bir şekilde tespit edilebilir. Vergi mükellefiyeti daha genel olduğu halde, harçlar bu hizmetlerden yararlananlarca ödenirler. Ancak harçların da istisnai olarak bu hizmete başvuranlarca değil, başka kimselerce ödenmesi mümkün olabilir. Örneğin yargı harçlarını kural olarak kaybeden taraf öder. Ancak bu durumda da bir hizmetten yararlanmanın varlığı aşikârdır.

Harçların temelinde yararlanma ilkesi yatar. Burada önemli olan devletçe yapılmış olan masrafın birebir karşılanması değildir. Devletin yaptığı masraf ne olursa olsun, harçlar objektif ölçülerle önceden tespit edilmişlerdir. Harçlar Kanununun gerekçesinde harçlar şu şekilde tanımlanmıştır: “Fertlerin özel menfaatlerine ilişkin olarak, kamu kurumları ve hizmetlerinden yararlanmaları karşılığında yaptıkları ödemeler”. Anayasa Mahkemesi de bir kararında, “bir hizmetin harç konusu olabilmesi için; kişilerin bir kamu kurumundan yararlanmaları, kişilere kamu eliyle özel bir yarar sağlanması ve kamu idaresinin kişilerin özel

bir işiyle uğraşması gerekmektedir” şeklinde bir ifade ile harçların zorunlu unsurlarını belirtmiştir. Buna göre Harçlar ancak;

1. Kişilerin bir kamu kurumundan yararlanmaları,
2. Kişilere Kamu eliyle bir yarar sağlanması ve
3. Kamu idaresinin kişilerin özel bir işiyle uğraşması halinde alınabilir.

Bu tanım ve sınırlamadan çıkartılan diğer bazı sonuçlar da vardır. Öncelikle bu hizmetin mutlaka bir kamu hizmeti olması gerekir. Devletin yürüttüğü özel faaliyetler bakımından harç alması söz konusu olamaz; yani hizmet sınıfi veya ticari nitelikte olmamalıdır. Ayrıca belirli bir hizmetten yararlanma söz konusu olduğuna göre, harçların çok önemli bir niteliğini de ihtiyarilik oluşturur. Harçlardan mükellefiyet ancak bu hizmetten yararlanmak isteyenler bakımından söz konusu olacaktır. Ancak yukarıda da bahsedildiği gibi (örneğin yargı harçlarında) bu kuralın bazı istisnaları bulunmaktadır.

Harçların alınma sebebi devletin yaptığı hizmetin ve yerine getirdikleri masrafların birbir karşılanması değildir. Harçların alınmasında diğer bazı amaçlar bulunmaktadır. Kamu harcamalarına kaynak sağlamanın yanı sıra, toplumsal adaleti sağlamak ve kötüye kullanımları önlemek de bu amaçlar arasında yer alır. Bir kamu hizmetinden hiç para alınmaz ise, diğer kamu kaynaklarının buraya aktarılması gerekeceğinden, o hizmetten hiç yararlanmayacak olanların da buna kaynak sağlamanın söz konusu olacaktır. Ayrıca bir kamu hizmetinden hiç para alınmazsa, bunun gereksiz yere kullanılarak suiistimal edilmesi de söz konusu olabilir. Bir hizmetin ücretsiz mi yoksa harca tabi mi olacağı konusunda Anayasadaki temel hak ve ödevler (özellikle sosyal ve ekonomik) göz önünde bulundurulmalıdır.

Harçların çok önemli diğer bir özelliği de mutlaka kanuni olmalarıdır. Anayasanın 73. maddesine göre de “vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konular, değiştirilir veya kaldırılır”. Bununla birlikte yine aynı maddeye göre “vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir”. 492 sayılı Harçlar Kanunu bu konudaki temel kaynaktır.

Harçlar konusunda da diğer kamu gelirlerinde olduğu gibi muafiyet veya istisnalar söz konusu olabilir:

Muafiyet, harç ödenmesini gerektirecek bir durum olmakla beraber, Harçlar Kanunu veya diğer kanunlar ile belirli bazı kişi veya grupların mükellefiyet dışında bırakılmasıdır.

Örneğin Kanununun 14. maddesine göre erler ve ihtiyaçları Devlet tarafından karşılanan onbaşı ve çavuşlar adliye işlemlerinden ötürü harçtan muaftırlar.

Bazı kişilerin veya grupların değil de, konuların mükellefiyet dışında bırakılmasına ise istisna adı verilir. Örneğin Kanununun 13. maddesine göre vasi tayini ve azli, hâkimin reddi talebinin kabulü ve hâkimin istinkâfına ait kararlar harçtan müstesnadır. Yani muafiyet kişi veya kişiler, istisna ise vergiye tabi konular hakkında olur.

B. Harçlar Kanunu

492 sayılı Harçlar Kanunu 1964 tarihinde kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. Kanun bu tarihten günümüze kadar çok kez değiştirilmiş, tarifelerde de değişiklikler yapılmıştır. Kanun iki temel parçadan oluşmaktadır. Kanun şu andaki haliyle 141 madde, 1 ek madde, bir mükerrer madde ve 6 geçici maddeden oluşmaktadır. Kanunun ekinde ise üst başlıklar altında 9 ayrı tarife yer almaktadır. Bu tarifeler sırası ile:

- (1) yargı harçlarını,
- (2) noter harçlarını,
- (3) vergi yargısı harçlarını,
- (4) tapu ve kadastro işlemlerinden alınacak harçları,
- (5) konsolosluk harçlarını,
- (6) Pasaport, ikamet tezkeresi, çalışma izni, çalışma izni muafiyeti, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçlarını,
- (7) gemi ve liman harçlarını,
- (8) imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçlarını ve
- (9) trafik harçlarını belirlemektedir.

Kanunun mükerrer 138. maddesine göre “her takvim yılı başından geçerli olmak üzere önceki yılda uygulanan maktu harçlar (Maktu ve nispi harçların asgari ve azami miktarlarını belirleyen hadler dâhil), o yıl için tespit ve ilan olunan yeniden değerlendirme oranında artırılır. Ayrıca zaman içerisinde bazı nispi harçlar da artırılmıştır. Bu sebeple tarifede harçlar iki ayrı sütun içermektedir. Bunlar Kanunla getirilen miktar ve uygulanan miktardır. Tarifedeki 2017 yılı için uygulanan değerler 27/12/2016 tarihli ve 29931 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan

Maliye Bakanlığının 78 Seri No.'lu Tebliği ile 1/1/2017 tarihinden itibaren uygulanacak şekilde belirlenmiştir.

Kanundaki harçlar maktu ve nispi olarak iki şekilde düzenlenmiştir:

Maktu harçlar konusu para ile değerlendirilemeyen hallerde alınan, miktar olarak belirlenmiş ve tarifede bu şekilde yer alan harçlardır.

Nispi harçlar ise harca konu yararın para ile ölçülebildiği hallerde söz konusu olur ve tarifede bu yarar veya konunun değerinin yüzdesi şeklinde yer alır. Ancak bu kıstas uygulanması zorunlu bir kıstas değildir; bazı hallerde konu para ile ölçülebilse dahi maktu harç alınması söz konusu olabilir (örneğin icraya başvurma harcı).

Kanunun ilk dokuz kısmı, tarifeler ekinde olduğu gibi, (1) yargı harçlarını, (2) noter harçlarını, (3) vergi yargısı harçlarını, (4) tapu ve kadastro işlemlerinden alınacak harçları, (5) konsolosluk harçlarını, (6) pasaport, ikamet tezkeresi, çalışma izni, çalışma izni muafiyeti, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçlarını, (7) gemi ve liman harçlarını, (8) imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçlarını ve (9) trafik harçlarını düzenlerken, onuncu kısım “Kısımlar Arasında Müşterek Hükümler” başlığını taşımaktadır ve tüm harçlar için ortak hükümleri içermektedir. Bu maddeler ile her bir harç türünde uygulanacak olan muafiyet, şekil koşulları, ödeme gibi unsurlar düzenlenmiştir. Her bir kısmın içerisinde o kısma özel olan Mükellefiyet, İstisna ve Muafıklar, Harç alma Ölçüleri ve Nispetleri, Harcın Ödenmesi ve diğer hususlar ayrı bölümlerde düzenlenmiştir.

C. Mükellefiyetle İlgili Genel Hükümler (m. 123 vd.)

1. Genel Muafıklar ve İstisnalar

Kanunun 123. maddesine göre, özel kanunlarla harçtan muaf tutulan kişilerle, istisna edilen işlemlerden harç alınmaz. Harçlar Kanununun genel kanun olduğu, özel kanunlarla muafiyet konusunda konulmuş hükümlerin bu Kanuna üstün tutulacağı ifade edilmiştir. Yine 125. madde ile benzer bir düzenleme yapılmış, Harçlar Kanununun ilgili kısımlarında mükellefiyet hakkında konulmuş hükümlerin aksine, özel kanunlarda hüküm bulunduğu takdirde özel kanun hükmünün uygulanacağı belirtilmiştir. 123. madde ile ayrıca genel bazı istisnalar da getirilmiştir. Buna göre:

- İş Kanununa tabi işçilerin ve çırakların iş mahkemelerindeki dava ve bu mahkemelerden almış oldukları ilamların takiplerinde harçtan muafiyet,

gündelikleri veya aylık ücretleri 16 yaşını doldurmuş işçiler için belirlenen asgari ücreti geçmeyen işçiler ve çıraklar hakkında uygulanır.

- Anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlerin kuruluş, pay devri, sermaye artırımı, birleşme, devir, bölünme ve nev'i değişiklikleri nedeniyle yapılacak işlemler ile Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri (Bu kooperatifler tarafından bankalardan kullanılacak krediler için verilecek kefaletler ile Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma Anonim Şirketi tarafından verilecek kefaletler dâhil) bankalar, finansman şirketleri, yurt dışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca kullanılacak kredilere, bunların teminatlarına ve geri ödenmelerine ilişkin işlemler (yargı harçları hariç) bu Kanunda yazılı harçlardan müstesnadır.
- Kira sertifikası ihracına dayanak teşkil eden her türlü varlık ve hakların; devri, alımı, satımı, kiralanması, vekaleten yönetimi, kira sertifikası ihracı amacıyla bir ortak girişime ortak olunması, iş sahibi sıfatıyla bir eser veya işin yaptırılması ve bu iş veya eserin kiralanması veya satılması ile bu işlemlere bağlı olarak yapılan her türlü teminat, ipotek ve benzeri işlemler, bu Kanunda yazılı harçlardan müstesnadır.
- Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yer alan yatırım mallarına ilişkin olarak Yatırım Teşvik Belgesi sahibi yatırımcılarla bu malların üreticileri ve tedarikçileri arasında düzenlenen kâğıtlar, münhasıran yatırım döneminde belge kapsamındaki yatırıma yönelik gayri maddi hakların kiralanması ve satın alınmasına ilişkin düzenlenen kâğıtlar, belge kapsamında sabit kıymet yatırımlarının imal ve inşasına yönelik düzenlenen sözleşmeler, taahhünameler, teminatlar ve bu mahiyetteki kâğıtlar ile söz konusu yatırımlara yönelik danışmanlık ve teknik müşavirlik hizmetlerine ilişkin düzenlenen kâğıtlarla ilgili işlemler bu Kanunda yazılı harçlardan müstesnadır.
- İleri teknolojiye sahip ve teknoloji transferi sağlayacak yurt dışında yerleşik şirketlerin satın alınması ile bu alımlara yönelik mali ve hukuki danışmanlık hizmeti alınmasına ilişkin düzenlenen kâğıtlarla ilgili işlemler bu Kanunda yazılı harçlardan müstesnadır.
- Yatırımlarda Devlet yardımları hakkında kararlarla belirlenen yüksek ve orta-yüksek teknoloji sanayi sınıfında yer alan ürünlerin imalatına ilişkin olarak

imalatçılar ile tedarikçileri arasında mal ve hizmet alımı nedeniyle düzenlenen kâğıtlarla ilgili işlemler bu Kanunda yazılı harçlardan müstesnadır.

- Binalarda ısı yalıtımı ve enerji tasarrufu sağlamaya yönelik olarak yapılan işlemler ile 17/4/1957 tarihli ve 6948 sayılı Sanayi Sicili Kanununa göre sanayi sicil belgesini haiz sanayi işletmelerince münhasıran imalat sanayinde kullanılmak üzere yeni makine ve teçhizat alımına yönelik olarak yapılan işlemler bu Kanunda yazılı harçlardan müstesnadır.
- Ürünlerin yurt dışında tanıtım ve pazarlamasını sağlamak amacıyla, miktarı ticari teamüllere uygun örnek ürünler, tanıtım malzemeleri veya promosyon amaçlı ürünlerin bedelsiz ihracatına ilişkin yapılan işlemler ile yurt dışındaki fuarlara katılım amacıyla yapılan işlemler bu Kanunda yazılı harçlardan müstesnadır.
- Her türlü gemi, yat ve diğer su araçlarının inşası, yenileme ve dönüşümü ile bakım ve onarımına yönelik olarak düzenlenen kâğıtlarla ilgili işlemler bu Kanunda yazılı harçlardan müstesnadır.
- Öğrencilerin burs veya öğrenim kredisi almak ve okula veya öğrenci yurduna girebilmek için düzenledikleri sözleşme, taahhütname, kefaletname ve benzeri kâğıtlara ilişkin işlemler bu Kanunda yazılı harçlardan müstesnadır.

Ayrıca Kanunda hem Harçlar Kanunu, hem de özel kanunlarla getirilmiş olan muafiyetlere bazı istisnalar da getirilmiş ve bu hükümlerin, Harçlar Kanununun (1) sayılı Tarifesinin “(A) Mahkeme Harçları” bölümünün (V) numaralı fıkrasındaki “keşif harcı” ve (1) sayılı Tarifesinin “(B) İcra ve iflas harçları” bölümünün (III) numaralı fıkrasındaki “haciz, teslim ve satış harcı” bakımından uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Bu sebeple belirli kişi veya kişiler için harçlar konusunda bir muafiyet getirilmiş olsa bile, yukarıdaki harç kalemleri hakkında uygulanmaz.

Kanunun 124. maddesinde, diplomat muaflığı düzenlenmiştir. Yabancı devletlerin Türkiye’de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları ile elçilik ve konsolosluklarına mensup olan ve o memleketin uyrukluğunda bulunan memurları ve Türkiye’de resmi bir göreve memur edilenlerin bu sıfatlarından dolayı yapacakları harca mevzu işlemler, karşılıklı olmak şartıyla bu kanunda yazılı harçlardan muaftır.

Diğer bir genel istisna da Ek 1. madde ile ihracat ve ihracata ilişkin faaliyetler bakımından getirilmiştir.

Yukarıda belirtildiği üzere harçlarda ihtiyarilik esastır. Ancak Kanunda bu yönde bir istisna yer almaktadır. Kanunun 126. maddesine göre, herhangi bir istek olmaksızın resen yapılacak işlemlere ait harçlar, bu kanunda aksine hüküm yoksa lehine işlem yapılan kişilerden alınır. Ancak hiç kuşkusuz harca tabi bu işlemlerin ilgili kanunlara göre resen yapılmasının mümkün olması gerekir.

2. Ödeme ile İlgili Genel Hükümler

Kanunun 127. maddesi, ödeme konusundaki temel kuralı koymaktadır. Bu kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, harçların tamamı peşin olarak ödenmeden, harca konu olan işlem yapılmaz. Harçlar ödenmeden işlem yapılmayacağı düzenlendiği için bu konudaki sorumluluk işlemi yapacak olan memurlara yükletilmiştir. 128. maddeye göre gerekli harçları tamamen almadan işlem yapan memurlar harcın ödenmesinden mükellefler ile müteselsilen sorumludurlar.

Kanunun ilgili kısımlarında ödeme zamanı tespit edilmemiş olup da, mahiyetleri icabı işin sonunda alınması lazım gelen harçlar; harç alacağına doğması tarihinden itibaren 15 gün içinde ödenir (m. 129). Kanunda ödenmeleri için belli bir süre tespit edilmiş olan harçlar süresi içinde ödenmemiş ise, ilgili makam ve daireler tarafından, sürenin sonundan itibaren 15 gün içinde bir müzekkere ile o yerin ilgili vergi dairesine bildirilir. Müzekkerede harcın nevi ve mahiyeti, miktarı, mükellefin adı ve soyadı ve en son ikametgâh adresi açıkça gösterilir (m. 130).

Harçlar, Kanunun ilgili kısımlarında düzenlendiği şekillerde ödenir. Ancak Maliye Bakanlığı konunun özelliğini göz önünde bulundurarak, harçların, makbuz karşılığı veya basılı damga vurdurulması veya sair bir şekilde tahsili için ilgili dairelere yetki verebilir. Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde harçlar, harca mevzu olan işlemleri yapan daireler tarafından tahsil olunur. Maliye Bakanlığı lüzum gördüğü takdirde harçları doğrudan doğruya vergi dairelerince tahsil ettirmeye yetkilidir.

Maliye Bakanlığının izniyle basılı damga kullanan veya makbuzla tahsilâta bulunan memurlar bir aya ait tahsilât tutarlarını ertesi ayın beşinci günü akşamına kadar en yakın vergi dairesine yatırmakla mükelleftirler. 500 Türk Lirasını geçen tahsilât bu süre ile bağlı olmaksızın derhal yatırılır. Kanunun 133. maddesi ile Maliye Bakanlığına bu miktarı artırma

yetkisi de verilmiştir. Vergi Müfettişleri ve Vergi Müfettiş Yardımcıları ile mahallin en büyük mal memurları her hal ve takdirde, harçları tahsile yetkili memurların hesaplarını teftiş ve kontrole yetkilidirler. Mahallin en büyük mal memuru tarafından kontrol memurlarına da bu hususta yetki verilebilir.

Kanunun 135. maddesinde hesaba ilişkin genel bir hüküm yer alır. Buna göre harçların sayfa üzerine hesap edildiği hallerde 20 satır bir sayfa ve 50 harf bir satır itibar olunur. Son sayfa 20 satırdan eksik olsa da bir sayfa sayılır.

Nihayet 138. maddede Harçlar Kanununda takdir olunacak değer üzerinden harç ödenmesi lazım gelen hallerde, bu değer Vergi Usul Kanununda yazılı takdir komisyonlarınca tespit olunacağı düzenlenmiştir.

II. YARGI HARÇLARI

A. Genel Olarak

Yargı harçları, devletin, mahkemelerin gördüğü hizmet karşılığı olarak aldığı paradır. Yargı harçları da diğer harçlarda olduğu gibi devletin yargı faaliyetini yerine getirirken yaptığı tüm harcamaları karşılayacak şekilde alınmaz; bu harcamalara katkı sağlayacak şekilde hesaplanmalıdır. Yargı harçları, yargı faaliyetine dâhil olan farklı işlemler için ayrı ayrı alınır ve işlemin niteliğine ve faydanın yapısına göre farklılık gösterirler. Kanunilik ilkesi gereğince, sadece tarifede yazılı işlemler için harç alınabilir. Tarifede yer almayan hizmetler için harç talebinde bulunulamaz. Kanunda her ne kadar vergi yargısı harçları ayrı bir bölümde düzenlenmiş olsa da, bunlar da geniş anlamda yargı harçları arasında kabul edilir.

Yargı harçlarını düzenleyen birinci kısım, mükellefiyet, istisna ve muafıklar, harç alma ölçüleri ve nispetleri, harcın ödenmesi ve çeşitli hükümler başlıklarını taşıyan bölümlerden oluşmaktadır.

B. Mükellefiyet

Kanunun 2. maddesine göre sadece tarifede yazılı işlemler için harç alınır. Maddede ayrıca ceza mahkemelerinde şahsi hukuka ait hakların hüküm altına alınması halinde de, celse harçları hariç olmak üzere (1) sayılı tarifeye göre harç alınır şeklinde bir düzenleme bulunmakla birlikte, Ceza Muhakemesi Kanunu ile birlikte ceza mahkemelerinde şahsi dava görülmesi olanağı ortadan kalkmıştır.

Yargı harçları yapılacak olan işleme göre farklılık gösterir. Kanunda düzenlenmiş olan yargı harçları bazı başlıklar altında düzenlenmiştir.

Bu harçlar:

1. Mahkeme Harçları:

Mahkeme harçları, hukuk, ceza ve ticaret davalarıyla, idari davalarda ihtilafsız yargı konularında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda ve icra tetkik mercilerinde alınacak olan harçlardan oluşur. Bunlar duruşma (celse) harcı, başvurma harcı, karar ve ilam harcı, temyiz, istinaf ve itiraz harçları, keşif harcından oluşur.

Başvurma harcı, dilekçe ve tutanakla (örn. iş yargısı) dava açma, çekişmesiz yargıda talepte bulunma, davaya katılma (feri müdahale), tevdii mahallinin tayini (alacaklının temerrüdü halinde), geçici hukuki koruma yolları (örn. ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz vb.) ile ilgili taleplerden alınan ve peşin olarak ödenmesi gereken maktu bir harçtır.

Celse harcı, genel ve özel hukuk (ve ticaret) mahkemeleri ile idari yargı mercilerinde taraflar veya vekilleri tarafından ertelenmelerine sebebiyet verilen celseler için bu taraflardan alınan harçtır.

Karar ve ilam harcı, konusu parayla değerlendirilen dava ve işlerde nispi olup bir kısmı davanın başında peşin olarak alınır. Konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas hakkında karar verilmesi halinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden karar ve ilam harcının dörtte biri peşin, geri kalanı kararın verilmesinden itibaren iki ay içinde ödenir. Şu kadar ki, ölüm ve cismani zarar sebebiyle açılan maddi ve manevi tazminat davalarında peşin alınan harcın oranı yirmide bir olarak uygulanır. Konusu para ile değerlendirilemeyen dava ve işlerde ise maktu şekilde ve tamamı başvuru sırasında alınır. Tarifeye göre, nispi harca tabi davalar dışındaki davalar ile taraf teşkiline imkân bulunmayan davalarda verilen esas hakkındaki kararlarla, davanın reddi kararı ve icra mahkemelerinin nispi harca tabi olmayan kararlarında maktu harç uygulanır. Buna göre bir dava nispi harca tabi olsa bile, reddedildiği takdirde maktu harç alınır.

Bunlar dışında hukuk yargısında bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay'a yapılacak istinaf ve temyiz, ceza yargısında bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay'a yapılacak itiraz, istinaf ve temyiz, idari yargıda bölge idare mahkemeleri ile Danıştay'a yapılacak itiraz ve temyiz kanun yolları için alınacak başvuru harçları ile mahkemece yapılacak keşif için de harç tutarları da mahkeme harçları başlığı altında tarifede belirlenmiştir.

2. İcra ve İflas Harçları:

İcraya başvurma harcı, icranın yerine getirilmesi harcı, tahsil harcı, idare harçları, iflas harçları, haciz, teslim ve satış harcı.

3. Ticaret Sicili Harçları:

Kayıt ve tescil harçları, kayıt ve belge suretleri ve tasdikname harçları.

4. Diğer Yargı Harçları:

Suret harçları, muhafaza harçları, defter tutma harçları, miras işlerine ait harçlar, vasiyetname tanzimine ait harçlardır.

Bu harçlardan bir kısmı maktu, bir kısmı ise nispidir.

Kanunun 3 ve 4. maddelerine göre Hakem kararlarının infazı lazım geldiğine dair mahkeme başkanı veya hâkim tarafından verilen şerhlerden, hakem kararının mahiyetine göre, karar ve ilam harcı alınır. Yabancı hakem kararları ile kanun gereğince tahkim yolu ile halli mecburi olan davalardan da aynı suretle harç alınır. Yabancı bir mahkeme tarafından verilen ilamların tenfizi için açılacak davalardan, bu ilamlarda hükmolunmuş şeyin değeri, nevi ve mahiyetine göre (1) sayılı tarife gereğince harç alınır.

Bölge İdare Mahkemeleri ile Danıştay'da açılacak davalardan (1) sayılı tarife gereğince harç alınır. Ancak, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümler ile bunlara bağlı zam ve cezalarla ilgili olup Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay'ın görevi içinde bulunan işlemler (3) sayılı tarifeye göre harca tabidir.

Görülecek davalarda karşılaşılabilecek özel durumlarda harç mükellefiyeti, Kanunun 6 ila 10. maddeleri arasında düzenlenmiştir:

- Karşılık davalar, müstakil davalar gibi harca tabidir.
- Davaya müdahale eden kimse, kanun yollarına müracaat ederse iltihak ettiği taraftan alınan harca eşit harcı ödemek mecburiyetindedir.
- Muameleden (işlemden) kaldırılan dosya, Hukuk Muhakemeleri Kanununda belirtilen süre içinde (bir ay) yenilenmediği takdirde, davanın görülebilmesi yeniden harç verilmesine bağlıdır.

- Bir hükmün bozulmasını müteakip verilecek hükümlerden yeni bir hüküm gibi karar ve ilam harcı alınır ve bozulan hükümden evvelce alınmış olan karar ve ilam harcı, müteakip hükme ait harçtan mahsup olunur.
- Tashihi karar (Karar düzeltme) talebinin kabulü üzerine temyiz olunan hüküm tasdik edilirse, temyiz olunan hükümden alınmış olan harç kadar yeniden harç alınır.
- İadei muhakemenin (Yargılamanın iadesi) kabulü üzerine cereyan edecek davalar, yeni davalar gibi harca tabidir. İadei muhakeme talebinde bulunan neticede haklı çıkarsa evvelce alınan harç mahsup edilir.

Genel olarak yargı harçlarını, davayı açan veya harca mevzu olan işlemin yapılmasını isteyen kişiler ödemekle mükelleftir. Vasinin hesabının görülmesi dolayısıyla alınacak harçlar, vesayet altındaki şahsa izafeten vasiden alınır. Herhangi bir istek olmaksızın resen yapılacak işlemlere ait harçlar, aksine hüküm yoksa lehine işlem yapılan kişilerden alınır.

Hukuk ve ticaret mahkemelerinde celse harcı, muhakeme tarafların talep ve muvafakatleri üzerine talik edilmiş ise taraflardan ve evvelce yapılması mümkün olan bir işlemin yapılmamış olmasından dolayı talik edilmişse, talike sebebiyet veren taraftan alınır. Her iki halde talike vekiller sebebiyet vermişse celse harcı vekillere yüklenir.

Vekil veya taraflara yüklenilen celse harcı müteakip iki celsede ödenmezse bir misli fazlasıyla alınır. Ödenmediği takdirde harcın bu miktar üzerinden tahsili için Maliyeye tezkere yazılmasına karar verilir.

Harçlar Kanununda düzenlenmemiş olan bir yargı harcı daha bulunmaktadır. 2548 Sayılı Ceza Evleriyle Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar Ve Mahkûmlara Ödettirilecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanunun 1. maddesine göre, icra dairelerince miktar ve kıymeti muayyen olan ilamlı ve ilamsız alacaklardan tahsil olunan paranın % 2 si ve kıymeti muayyen olmayan ilamların icrasından tahsil harcının yarısı nispetinde harç alınır. Maktu harçlar ilamın icraya konulduğu zaman peşin olarak alınır. Bu harca cezaevleri harcı adı verilmektedir. Bu harç her halükarda takibi yapan kişiden alınır.

Yargılama harçlarından nihai sorumluluk kural olarak davayı kaybeden taraftadır. Harçlar, Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre davayı kaybeden tarafa (m. 331 vd.), İcra ve İflas Kanununa göre de takipte haksız çıkan tarafa yükletilir (m. 15). Ceza Muhakemesi Kanununda da bu yönde hüküm yer almaktadır (m. 324 vd.).

Ana kural bu olmakla birlikte kuralın bazı istisnaları da vardır. Örneğin Hukuk Muhakemeleri Kanununun 312. maddesine göre davalı, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışıyla sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmez.

C. İstisna ve Muaflıklar

Kanunun 13 ve 14. maddelerinde yargı harçlarından muaf olan durum ve kişiler sayılmıştır. Buna göre aşağıdaki işlemler yargı harçlarından muaftır:

- Değeri 50 Türk Lirasını geçmeyen dava ve takipler (Ticari senetlere ait takipler hariç),
- Vasi tayini ve azli, hâkimin reddi talebinin kabulü ve hâkimin istinkâfına ait kararlar,
- Ayda 100 Türk Lirasını geçmeyen nafakalara ait dava ve takipler, (Birden fazla kişiler lehine nafakaya hükmedilmesine dair ilamlarda her kişi lehine hükmedilen miktar müstakil olarak nazara alınır)
- İcra ve iflas dairelerinin kusuru yüzünden yanlış yapılmış olan işlemlerin ıslahı ve iptaline dair tetkik mercileri kararlarıyla, bu iptal veya ıslah dolayısıyla yeniden yapılacak işlemler,
- Ticaret sicilinde resen yapılan düzeltmeler,
- İcra mahkemelerinin cezaya mütedair kararlarıyla bu kararların temyizi işlemleri.
- İcra ve İflas Kanununun 270. maddesine göre yapılacak defter tutma işlemleri,
- Yetkili makamların isteyecekleri ilam ve sair evrak suretleri,
- Kamu adına Cumhuriyet savcıları tarafından Hukuk mahkemelerine açılan davalar ve kanun yolu başvuruları ile ceza mahkemelerinden verilen kararlara karşı kanun yolu başvuruları,
- Genel Bütçeye dâhil idarelerin Kanunun 1 ve 3 sayılı tarifelerine giren bütün işlemleri.
- Erler ve ihtiyaçları Devlet tarafından sağlanan onbaşı ve çavuşlar, adliye işlemlerinden ötürü harçtan muaftırlar.

D. Harç Alma Ölçüleri ve Nispetleri

Yargı harçları (1) sayılı tarifede yazılı işlemlerden değer ölçüsüne göre nispi esas üzerinden, işlemin nev'i ve mahiyetine göre maktu esas üzerinden alınır. Değer ölçüsüne göre harca tabi işlemlerde (1) sayılı tarifede yazılı değerler esastır. Kanununun 16 ila 24. maddeleri arasında davadaki ve takipteki özel bazı durumlara göre düzenlemeler yapılmıştır:

- Müdahalenin men'i tescil ve tapu kayıt iptali gibi gayrimenkulün aynına taalluk eden davalarda gayrimenkulün değeri nazara alınır.
- Taşınmazın aynına taalluk eden davalarda ecrimisil ve tazminat gibi taleplerde de bulunduğu takdirde harç, taşınmazın değeri ile talep olunan tazminat ve ecrimisil tutarı üzerinden alınır.
- Değer tayini mümkün olan hallerde dava dilekçelerinde değer gösterilmesi mecburidir. Gösterilmemişse davacıya tespit ettirilir. Tespitten kaçınma halinde, dava dilekçesi muameleye konmaz. Noksan tespit edilen değerler hakkında 30 uncu madde hükmü uygulanır. Buna göre, muhakeme sırasında tespit olunan değer, dava dilekçesinde bildirilen değerden fazla olduğu anlaşılırsa, yalnız o celse için muhakemeye devam olunur, takip eden celseye kadar noksan değer üzerinden peşin karar ve ilam harcı tamamlanmadıkça davaya devam olunmaz.
- Taşınmazın tahliyesi davalarında, yazılı mukavele olsun veya olmasın bir yıllık kira bedeli üzerinden karar ve ilam harcı alınır. Bir taşınmazın veya bir geminin tahliye ve teslimine dair olan icra takiplerinde tahsil harcı; bir yıllık kira bedeli, yoksa bu süreye göre takdir edilecek bir bedel üzerinden hesaplanır.
- Bir taşınmazın teslimine dair olan icra takiplerinde tahsil harcı; menkulün ilamda veya takip talebinde gösterilen değeri, bu yoksa takdir edilecek değer üzerinden hesaplanır.
- İcra takiplerinde takipten sonra işleyecek olan faizler, harcın hesabında nazara alınmaz.
- Davadan feragat veya davayı kabul veya sulh, muhakemenin ilk celsesinde vuku bulursa, karar ve ilam harcının üçte biri, daha sonra olursa üçte ikisi alınır.

- Her ne sebep ve suretle olursa olsun, icra takibinden vazgeçildiğinin zabıtnameye yazılması için vazgeçilen miktara ait tahsil harcının yarısı alınır. Ancak haczedilen mal satılıp paraya çevrildikten sonra vazgeçilirse tahsil harcı tam olarak alınır.
- Taşınmaz veya gemilerin tahliye veya teslimine dair icralarda Tahsil Harcı (1) sayılı tarifede yazılı miktarların yarısı nispetinde alınır.

E. Harcın Ödenmesi ve Diğer Hükümler

Yargı harçları makbuz karşılığında ödenir. Yargı harçları harca konu olan işlemleri yapan mahkeme veya daire tarafından alınır. Kanunlarda aksine hüküm varsa bu madde yerine o hüküm uygulanır.

(1) sayılı tarifede yazılı maktu harçlar ilgili bulunduğu işlemin yapılmasından önce peşin olarak ödenir. Mahiyetleri icabı işin sonunda hesap edilip alınması gerekenler, harç alacağına doğması tarihinden itibaren 15 gün içinde ödenir. Harç peşin veya süresinde ödenmemiş ise, müteakip muamelelere ancak harç ödendikten sonra devam olunur. (1) sayılı tarifede yazılı nispi harçlar aşağıdaki zamanlarda ödenir:

- Karar ve ilam harçlarının dörtte biri peşin, geri kalanı kararın verilmesinden itibaren iki ay içinde ödenir. Şu kadar ki, ölüm ve cismani zarar sebebiyle açılan maddi ve manevi tazminat davalarında peşin alınan harcın oranı yirmide bir olarak uygulanır. Bakiye karar ve ilam harcının ödenmemiş olması, hükmün tebliğe çıkarılmasına, takibe konulmasına ve kanun yollarına başvurulmasına engel teşkil etmez.
- İcra takiplerinde Tahsil Harcı alacağın ödenmesi sırasında, ödeme yapılmayan hallerde harç alacağına doğması tarihinden itibaren 15 gün içinde ödenir. Harç alacağı icranın yerine getirilmesiyle doğar. Konunun değeri üzerinden alınacak İflas Harçlarında da bu bent hükümleri uygulanır.
- (1) Sayılı tarifenin (D) bölümünde yazılı depozito defter tutma ve miras işlerine ait harçlar işin sonundan itibaren 15 gün içinde ödenir.

İlama dayanmayan takip isteklerinden alacak miktarının binde beşi peşin alınır. Peşin harçlar takip sonunda alınacak asıl harca mahsup olunur. İlama dayanmayan takiplerde alacaklı mahkemeye müracaata mecbur kalırsa, peşin alınan harç kendisine iade olunur. Veya alacaklının isteği üzerine mahkeme harçlarına mahsup edilir.

Muhakeme sırasında tespit olunan değerin, dava dilekçesinde bildirilen değerden fazla olduğu anlaşılırsa, yalnız o celse için muhakemeye devam olunur, takip eden celseye kadar noksan değer üzerinden peşin karar ve ilam harcı tamamlanmadıkça davaya devam olunmaz. Hukuk Muhakemeleri Kanununun 150. maddesinde gösterilen süre içinde dosyanın muameleye konulması, noksan olan harcın ödenmesine bağlıdır.

Peşin alınan Karar ve İlam Harcı işin hitamında ödenmesi gerekenden fazla olduğu anlaşılırsa fazlalık istek üzerine geri verilir.

Yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemler yapılmaz. Ancak ilgilisi tarafından ödenmeyen harçları diğer taraf öderse işleme devam olunmakla beraber bu para muhakeme neticesinde ayrıca bir isteğe hacet kalmaksızın hükümde nazara alınır.

İş mahkemeleri tarafından işçiler lehine hükme bağlanmış olan hak ve alacakların takibinde işçilerden hiç bir harç alınmadan gerekli işlem yapılır. Bu harçlar işçi haklı çıktığı takdirde takip sonunda hesap edilerek ayrıca bir hükme hacet kalmadan borçludan tahsil olunur.

Diğer bir icra ve iflas dairesinden istinabe suretiyle bir işlemin yapılması istendiği zaman bu işlemlere ait lüzumlu giderler o dairelere gönderilir.

Mahkemeler, hâkimler, Cumhuriyet savcıları ve icra ve iflas daireleri tarafından adli ve idari işlemlerle takip işlemlerinden dolayı herhangi bir sebeple alınmış olan paraların bankaya yatırılması halinde bu paralara ait faiz, ikramiye ve sair menfaatleri Devlete aittir. Şüyuun giderilmesi neticesinde hâsıl olan para ve tereke paraları ile kısıtlı veya gaip adına bankaya yatırılan paralar bu durumdan müstesnadır. Paraların bankaya ve mal sandıklarına yatırılması için ilgililerden gider adı ile bir şey alınmaz. Paraların alacaklıya gönderilme giderleri alacaklıya aittir. İlgilinin hak ettiği parayı, hak etme tarihinden itibaren on yıl içinde almak için müracaat etmemesi halinde, bu paralar Hazineye gelir kaydolunur.

Kanunda ödeme zamanı gösterilen harçlardan süresinde ödenmeyenleri, ilgili mahkeme ve daireler tarafından sürenin sonundan itibaren on beş gün içinde bir yazı ile o yerin vergi dairesine bildirilir ve harçlar vergi dairesince tahsil olunur. Yazıda harcın nevi ve mahiyeti, miktarı, mükellefin soyadı ve adı ve en son yerleşim yeri adresi açık olarak gösterilir.

Yargı harçlarında en çok dikkati çeken hususlardan bir tanesi, Kanunun 28. maddesinin birinci fıkrasının a bendindeki düzenlemedir. Buna göre bakiye karar ve ilam

harcının ödenmemiş olması, hükmün tebliğe çıkarılmasına, takibe konulmasına ve kanun yollarına başvurulmasına engel teşkil etmez. Bu düzenleme 2010 yılında, Anayasa Mahkemesinin bir iptal kararı üzerine yapılmıştır. Söz konusu düzenleme sayesinde hak arama hürriyetini zedeleyen eski uygulama ortadan kaldırılmıştır.

III. NOTER HARÇLARI

A. Genel Olarak

Noter, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendiren ve kanunla verilmiş olan diğer işlemleri yerine getiren kamu görevlisidir. Noterler Noterlik Kanununa göre faaliyet gösterirler. Noterlik bir kamu hizmetidir, ancak noterler devlet memuru değildirler ve devletten maaş almazlar. Noterler yerine getirdikleri hizmetler karşılığında, noterlik ücret tarifesinde belirtilen ücretleri, bu hizmetlerden yararlanan kimselerden alırlar. Noterler bu hizmeti yerine getirirken, ayrıca Devlet için de vergi, resim ve harç tahsil ederler. Bu vergi, resim ve harçların yüzde üçü de kendilerine kalır. Noterlerin tahsil edecekleri vergi, harç ve resimlerin tahsil şekli ile Devlete tevdi, Noterlik Kanununda düzenlenmiştir. Kanunun 118. maddesine göre noterliklerde yapılan işlemler ve düzenlenen kâğıtlar dolayısıyla özel kanunları uyarınca ödenmesi gereken vergi, resim ve harçlar ile değerli kâğıt bedelleri makbuz karşılığında tahsil olunur. Kanunun 119. maddesinde de noterlerin bu tahsil ettikleri harç vb.'ni ne şekilde devlete iletecekleri düzenlenmiştir. Buna göre noterler bir beyanname hazırlarlar ve topladıkları vergileri ilgili vergi dairesine yatırır.

B. Mükellefiyet ve Muaflık

Noter işlemlerinden bu kanuna bağlı (2) sayılı tarifede yazılı olanları noter harçlarına tabidir. Birden fazla nüsha olarak düzenlenen muayyen bir bedeli ihtiva eden kâğıtlarla ilgili nispi harca tabi işlemlerden sadece bir nüsha için harç tahsil olunur. Pey akçesi, zamanı rücu, ücret tevkifi, cezai şart gibi bir akdin müeyyidesi kabilinden olan taahhütlerden, başlı başına bir akde konu olmadıkça harç alınmaz. Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıfların kuruluş muameleleriyle bu vakıflara yapılacak bağışlamalar harca tabi tutulmaz. Kamu hukuku ile ilgili işlerde yetkili makamların isteyecekleri suretlerden harç alınmaz.

Noter harçlarını, harca mevzu olan işlemin yapılmasını isteyen kişiler ödemekle mükelleftirler. Noter harçları, ilgili işlemin gerçekleştirilmesinden önce peşin olarak alınır. Düzenleme ve tasdik işlemleri noterlerin kusurlarından dolayı, mahkeme tarafından

hükümsüz addolunursa noter aldığı harç ve ücretler tutarını şahsen tazmin ile mükelleftir. Harç ve ücretlerin tazmin ettirilmiş olması, ilgililerin genel hükümler dairesinde noterden ayrıca zarar ve ziyan istemelerine engel teşkil etmez.

Noter harçları (2) nolu tarifede belirlenmiştir. Bu harçlar da maktu veya nispi şekilde düzenlenmiştir.

C. Harç Alma Ölçüleri ve Nispetleri

Noter harçları (2) sayılı tarifede yazılı işlemlerden değer veya ağırlık ölçüsüne göre nispi, işlemin nevi ve mahiyetine göre maktu esas üzerinden alınır.

Değer veya ağırlık ölçüsüne göre harca tabi işlemlerde (2) sayılı tarifede yazılı değer veya ağırlıklar esastır.

Taşınır ve taşınmaz mallar hakkında alım, satım, taahhüt ve rehinle ilgili her nevi mukavele, senet ve kâğıtlarda değer gösterilmesi mecburidir. Rehin bordroları ile kamu idarelerine verilmek üzere ilgili mevzuatla belirlenen kurallara uyulacağına ilişkin olarak düzenlenen taahhütnameler hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Tarifede yazılı nispi harçların hesabında, sulh işlemlerinde sulh olunan bedel, rehin işlemlerinde rehin bedeli, kiralarda mukaveledeki süreye göre kira karşılığının toplamı, süre belli değilse bir yıllık kira tutarı, hizmet akdinde süreye göre verilecek ücretin toplamı, süre belli değilse bir yıllık ücret tutarı, sermaye şirketlerinde konulması ve ileride konulması taahhüt edilen sermayenin toplamı, kaydı hayatla, irat bağlanmasında bir yıllık irat tutarı, harca esas olur.

Kiralamanın devir ve feshinde geri kalan süreye, sermayenin artırılmasında yalnız artırılan kısma ve sermaye paylaşılmasında mevcut miktara göre harç alınır.

Motorlu kara taşıtları ile ilgili alım, satım ve taahhüt işlemlerinde gösterilecek değer; işleme konu olan taşıtın cinsi, markası, model, tipi ve yaşı itibarıyla Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğince tespit edilen ve işlemin yapıldığı tarihte geçerli olan kasko sigortasına esas değerinden aşağı olamaz. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğince düzenlenen listelerde yer almayan eski model taşıtların asgari değeri; o taşıtların listede yer alan en eski modelleri için belirlenen değerinden her model yılı için % 10 indirim yapılmak suretiyle tespit edilir. Birlikçe düzenlenen listelerde yer almayan taşıtların değerleri, emsali taşıtların değerlerinden aşağı olamaz.

Bir kişinin birden çok kişiyi temsil etmesi harcın artırılmasını gerektirmez. Şu kadar ki, bütün imzaların tasdiki kanunen şart olan muamelelerde vekâleten imza edilmesi halinde, vekilin imzasının tasdikinden alınacak harç temsil ettiği kişilerin sayısınca çoğaltılır. Bir işte müştereken hareket eden vekillerin ve bir borca kefalet eden müteselsil kefillerin bir kâğıda koyacakları birden çok imzalar bir imza sayılır. Ancak mümessil, haiz olduğu birden fazla sıfatlara dayanarak imza ederse sıfatları sayısınca harç çoğaltılır. Bir kişi hem kendisi için ve hem başkalarını temsil suretiyle imza ederse kendisi için ayrı, başkaları için de yukarıdaki şekilde ayrı harç alınır. Birden ziyade kimseler, bir kâğıda ayrı ayrı işler için imza atıyorlarsa her birinden imza ettikleri kısım için ayrı ayrı harç alınır.

Noter harcı, (2) sayılı tarifede yazılı nispetler üzerinden alınır. Birbiriyle ilgili işler bir arada bulunursa en yüksek harç alınmasını gerektiren iş üzerinden bir harç alınır. Sürenin uzatılması ve vadenin yenilenmesi halinde asıl senet, mukavele ve kâğıtlardan alınmış olan harcın yarısı alınır. Noterde işleme konu edilmiş belli tutarı ihtiva eden her nevi senet, mukavelename ve kâğıtların değiştirilmesi hâlinde, değişikliğe ilişkin senet, mukavelename ve kâğıtlar artan miktar üzerinden aynı nispette harca tabidir.

D. Noterlik Kanunundaki Düzenlemeler

Noterlik Kanununda da harçlara ilişkin olarak bazı hükümler yer almaktadır. Kanunun 118. maddesine göre Noterliklerde yapılan işlemler ve düzenlenen kâğıtlar dolayısıyla özel kanunları uyarınca ödenmesi gereken vergi, resim ve harçlar ile değerli kâğıt bedelleri makbuz karşılığında tahsil olunur. Şu kadar ki, noterler tahsil ettikleri vergi, resim ve harç tutarları üzerinden yüzde üç oranında noter hissesi alırlar. Bu hisselerin noterlere ödenmesi, beyiye aidatlarının ödenmesine ilişkin hükümler dairesinde yapılır.

Kanunun 119. maddesine göre Noterler, 118 inci madde uyarınca tahsil ettikleri vergi, resim ve harçlar ile değerli kâğıt bedellerini aşağıda yazılı süre içinde ilgili vergi dairesine bir beyanname ile bildirmek ve aynı süre içinde yatırmakla yükümlüdürler. Beyannameler her ayın 1 ile 15 inci ve 16 ile sonuncu günlerine ait iki devre için hazırlanır ve her ayın 15 inci ve son gününü takibeden 7 iş günü içinde ilgili dairelere verilir. Beyannamelerin, ait oldukları döneme ilişkin vergi, resim ve harçlar ile değerli kâğıt bedelleri tahsilâtının ayrı ayrı toplamları ile bu dönemde yapılan işlemlerin birinci ve sonuncusunun yevmiye numarası da yazılmak suretiyle toplam sayısını gösterecek şekilde ve üç nüsha olarak düzenlenmesi zorunludur. Noter, yatırmakla yükümlü olduğu parayı, ikinci fıkradaki süreler içinde posta veya banka havalesi ile ilgili daireye gönderebilir. Bu halde, havale makbuzu da beyanname

nüshaları ile birlikte ilgili daireye ibraz edilir. Noterlerin ilgili dairelere vereceği iki nüsha beyannameden bir nüshası ve eki makbuz nüshaları o dairede kalır. Diğer nüshaya (Kapsadığı para vezneye yatırılmıştır) veya (Kapsadığı paranın posta veya banka havalesi ile gönderildiğine dair makbuz ibraz edilmiştir) şerhleri verilerek, resmi mühür ve imza ile onaylandıktan sonra, notere geri verilir. Noter bu nüshayı 71 inci madde uyarınca vereceği aylık cetvel ile birlikte Türkiye Noterler Birliğine gönderir. Yatırdığı para için ilgili daireden alacağı makbuz noterlikte saklanır.

Son olarak 120. maddeye göre Noterler 119 uncu maddede gösterilen süre içinde vergi, resim ve harçlar ile değerli kağıt bedellerini ilgili daireye yatırmadıkları veya bu süre içinde posta veya banka aracılığı ile ilgili daireye havale etmedikleri takdirde, yatırma için tanınan son günü izleyen ilk 30 gün içindeki yatırımlarda % 10, müteakip her 30 gün için ise ayrıca % 2 gecikme zammı öderler. Bu zam Türkiye Noterler Birliğinin göstereceği milli bir bankadaki hesaba ödenerek alınacak 2 nüsha makbuzdan biri ilgili daireye ibraz edilmek suretiyle gecikmiş vergi, resim ve harçlar ile değerli kağıt bedelleri yatırılır. Noterin, bu makbuzu ibraz edememesi halinde, tahsilâtı yapan memur keyfiyeti Türkiye Noterler Birliğine bildirir.

IV. VERGİ YARGISI HARÇLARI

Vergi yargısı harçları, Kanunda yargı harçlarından ayrı olarak, üçüncü kısımda çok kısa bir şekilde düzenlenmiştir. Vergi yargısı harçları, (3) nolu tarifede düzenlenmiş olan başvurma harcı, mahkeme kararları için düzenlenmiş olan nispi harç ve maktu harçlar ile suret harçlarından ibarettir. Vergi yargısı harçlarında uygulanacak esaslar şunlardır:

- Vergi yargısı harçları, harca mevzu olan işlemlerden dolayı Vergi Mahkemeleri, Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay'a başvuranlar tarafından ödenir.
- Vergi yargısı harçları (3) sayılı tarifede yazılı işlemlerden değer ölçüsüne göre nispi esas üzerinden, işlemin nevi ve mahiyetine göre maktu esas üzerinden alınır.
- Vergi yargısı harçlarından, “Başvurma harcı” dava dilekçesi verilmesi sırasında makbuz karşılığında ödenir.
- Nispi ve maktu harçlar, ihbarname esasına göre, ihbarnamenin tebliği tarihinden itibaren 1 ay içinde ilgili vergi dairesine ödenir.

- Vergi Mahkemelerince verilen nihai kararlar üzerinden alınan nispi ve maktu harçlar (Başvurma harcı hariç) Bölge İdare Mahkemelerince veya Danıştayca mükellef lehine karar verilmesi halinde mükellefçe kazanılan miktar üzerinden, kesin kararın tebliği tarihinden itibaren bir yıl içinde geri verilir veya istek üzerine vergi borcuna mahsup edilir.

V. TAPU VE KADASTO HARÇLARI

A. Mükellefiyet ve İstisnalar

Devletin, tapu sicilinin tutulması ve yapacağı kadastro faaliyetlerinden gerçekleştirecek yararlanma durumları için de bazı harçların ödenmesi düzenlenmiştir. Tapu ve kadastro harçları (4) nolu tarifede yer almaktadır. Tapu işlemlerine ilişkin olarak çok sayıda harca tabi iş düzenlenmiş iken, harca tabi kadastro faaliyetleri çok azdır.

Tapu ve kadastro harçlarını kanuna ekli tarifede belirtilen kişiler; tarifede belirtilmeyen işlemlerde taraflar aksini kararlaştırmamış ise, aşağıda yazılı kişiler ödemekle mükelleftir:

- a) Mülkiyet ve mülkiyetten gayri aynı hakları iktisap edenler, (İktisap eden kişiler birden fazla ise harçları hisseleri oranınca öderler)
- b) İpotek tesisinde ipoteği tesis edenler,
- c) Kadastro işlerinde adlarına tescil yapılanlar,
- d) Miras sebebiyle çıplak mülkiyetin mirasçı adına tescilinde, çıplak mülkiyet sahibi olanlar,
- e) Rücularda rücu eden taraf,
- f) Bunlar dışında kalan işlemlerde lehine işlem yapılmış olanlar.

Kanunun 59. maddesinde ise tapu ve kadastro harçları konusunda çok sayıda istisna düzenlenmiştir:

- a) Genel ve özel bütçeli idarelerle, il özel idareleri, belediyeler ve köylerin iktisap edecekleri gayrimenkullerin vesair aynı hakların tescili, şerhi gerektiren işlemleri ve bunların terkinleri,

b) Kamu menfaatlerine yararlı dernekler ile Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıfların iktisap edecekleri gayrimenkullerin ve sair aynı hakların tescilleri ve şerhi gerektiren işlemleriyle bu dernek ve vakıflara ait tesislerin ve bu tesislerin sonradan iktisap edecekleri gayrimenkullerin ve sair aynı hakların tescilleri ve şerhi gerektiren işlemleri ve bunların terkinleri.

c) İlgililerin kusurları olmaksızın tapu ve kadastro idareleri tarafından yapılacak hataların tashihleri,

d) Mahkemeler, icra ve iflas daireleri ve diğer resmi dairelerce istenecek kayıt ve belge suretleri,

e) Karşılıklı olmak şartıyla yabancı devletlerin diplomatik veya konsolosluk ihtiyaçları için iktisap edecekleri gayrimenkullerin ve sair aynı hakların tescilleri, şerhi gerektiren işlemleri ve bunların terkinleri,

f) Arkeolojik araştırmalar için yapılan iktisaplar ile ilgili tescil, şerh ve terkinler (Bu istisna hükmünün uygulanması şartları Milli Eğitim Bakanlığının görüşü alınarak Maliye Bakanlığınca tespit ve Resmi Gazete ilk ilan olunur),

g) 7269 sayılı Kanuna göre yaptırılacak meskenlere, 4753 sayılı Kanuna göre yapılan iktisaplara ve 3202 sayılı Kanun uyarınca T. C. Ziraat Bankası kredilerinden istifade suretiyle yapılmış bulunan hayvan barınak yerlerine ilişkin tescil, şerh ve terkinler,

h) Deprem, su basması, yangın gibi tabii afetlerin vuku bulunduğu bölgelerde (Bu bölgeler Maliye ve İmar ve İskân Bakanlıklarınca müştereken tespit olunur) bu afetlerin vuku bulunduğu yılı izleyen yıldan itibaren en çok beş yıl içinde arsa üzerinde inşa veya binaya ilave suretiyle meydana getirilen binalar, bağımsız bölümler veya katlar için yapılan tescil, şerh ve terkinler,

i) Tersane yapımı için Devlet Planlama Teşkilatınca verilmiş Teşvik Belgesini haiz tüzel kişilerce bu maksatla iktisap edilen gayrimenkuller ve bu yerlerde inşa veya binaya ilave suretiyle meydana getirilen binalar için yapılan tescil, şerh ve terkinler,

j) a, e ve f bentlerinde belirtilen şekilde iktisap olunan gayrimenkullerin herhangi bir şekilde başkalarına devir ve ferağı,

k) Beden Terbiyesi Teşkilatına dahil derneklerin münhasıran sporla uğraşmak üzere kurulan anonim şirketlere sermaye olarak koydukları gayrimenkuller ile bu şirketlere devrettikleri gayrimenkullerle ilgili devir ve iktisap işlemleri.

l) 2985 sayılı Toplu Konut Kanununa 10.5.1990 tarihli ve 3645 sayılı Kanunla eklenen ek 2 nci maddesi kapsamında kullanılacak kredilerle ilgili ipotekler ile bu konutların hak sahipleri adına tapuya tescili. (1)

m) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının devir ve iktisabına ilişkin işlemler.

n) Organize sanayi, endüstri veya teknoloji geliştirme bölgelerinde yer alan gayrimenkullerin ifraz veya taksim veya birleştirme işlemleri.

o) Konut finansmanı kuruluşları ve ipotek finansmanı kuruluşları tarafından 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 38/A maddesinde tanımlanan konut finansmanı kapsamında tesis olunacak ipotek işlemleri,

p) 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında yapılan finansal kiralama işlemlerinde, kiralanın taşınmazın finansal kiralama sözleşmesinin süresi sonunda kiracıya devri,

işlemleri harçtan müstesnadır.

B. Harç Alma Ölçüleri ve Nispetleri

Tapu ve kadastr0 harçları, (4) sayılı tarifede yazılı işlemlerden, işlemlerin nevi ve mahiyetine göre, değer esasından nispi veya maktu olarak alınır. Değer ölçüsüne göre harca tabi işlemlerde (4) sayılı tarifede yazılı değerler esastır.

Rehin ile sınırlandırılmış bir taşınmazın bağışlanmasında bağışlama yapıldığı anda bakiye kalan rehinli borç miktarı taşınmazın kayıtlı kıymetinden indirilir. "Kayıtlı değer" veya "emlak vergisi değeri" deyimi; 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 29 uncu maddesine göre belirlenen vergi değerini ifade eder. Taşınmaz devir ve iktisaplarında tapu ve kadastr0 harcı, emlak vergisi değerinden az olmamak üzere, beyan edilen devir ve iktisap bedeli üzerinden hesaplanır. Kat irtifaklı taşınmaz devir ve iktisaplarında harç, devir ve iktisap bedelinin tamamı üzerinden hesaplanır.

Tapuda yapılan işlemde sonra, emlak vergisi değerinden daha düşük bir bedel üzerinden harç ödendiğinin veya beyan edilen devir ve iktisap bedelinin gerçek durumu

yansıtmadığının tespit edilmesi halinde, aradaki farka isabet eden harç ikmalen veya resen tarh edilir. Bu suretle tarh edilecek tapu ve kadastro harcı için, 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer alan vergi ziyai cezası %25 nispetinde uygulanır. Takdir komisyonu kararlarına istinaden bu fıkra uyarınca tarhiyat yapılamaz. Harcın hesabında 10 Yeni Türk Lirasına kadar olan matrah kesirleri dikkate alınmaz.

Muhtelif işlemler aynı zamanda yapılırsa her işlem ayrı ayrı harca tabidir. Şu kadar ki ifrazen (parçalama) yapılan taksimlerde bu hüküm uygulanmaz. Çıplak mülkiyet ve intifa haklarına ait harçların hesabında, kayıtlı değerün üçte biri çıplak mülkiyete, üçte ikisi de intifa hakkına ayrılır. Tapu sicilinde kayıtlı arsa ve arazi üzerinde yeniden inşa olunacak bina ve sair

C. Ödeme Esasları

Tapu ve kadastro harçları, makbuz karşılığında ödenir. Tapu ve kadastro harçları, işlemin yapıldığı yerin vergi dairesine ödenir. Maliye Bakanlığınca yetki verilmesi halinde ilgili kuruluşlar tarafından da tahsil olunabilir. Kadastro ve tapulama harçları tahakkukundan itibaren (ihtilafli işlerde hükmün kesinleştiği tarihi takip eden aybaşından itibaren) bir sene içinde ödenir. İştirak halindeki mülkiyetlerde tahakkuk ettirilen harcın tamamı, diğer şeriklere rücu hakkı mahfuz kalmak şartıyla, o gayrimenkule fiilen zilyet bulunan şerikten ve birden ziyade şerik fiilen zilyet bulunuyorsa bunlardan herhangi birinden tahsil olunur. Ancak, kadastro ve tapulaması yapılan gayrimenkul bu süre içinde tedavül ederse, harç yeni malik adına yapılacak tescilden önce ödenir.

Tapulama Kanununa göre tahakkuk etmiş olup tapu kütüğünde kayıtlı bulunan gayrimenkuller kadastro harçlarında harcın teminatıdır ve maliki değiştiği takdirde yeni malikten dahi tahsil olunur.

Tapu ve kadastro idareleri, devreden ve iktisap edenin adı ve adresi ile gayrimenkulün harca esas tutulan değerini ve vasıflarını, noterler de düzenledikleri veya tasdik ettikleri gayrimenkullerin zilyetlik devir sözleşmelerinin birer örneğini şekli ve muhtevası Maliye Bakanlığınca tespit edilecek listelerle birlikte işlemin yapıldığı tarihi izleyen aybaşından itibaren en geç 15 gün içinde ilgili vergi dairesine bildirmekle mükelleflerdir.

Belediyeler ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığının ilgili memurları arsa, arazi veya bina üzerine yeniden inşa edilen binalarla ilgili yapı kullanma iznini (iskân belgesini) vermeden önce, vergi dairesine gerekli harcın ödendiğini gösterir belgeleri talep etmeye mecburdurlar.

Tapu memurlarının istek üzerine bir hakkı tesis, tadil veya terkin gibi tapu işlemleri için daire dışına gitmeleri halinde birinci derecede Devlet memurunun aldığı geçici görev yolluğunun 2/3'ü tazminat olarak emaneten mal sandığına yatırılır. Görevin tamamlanmasından sonra bu miktarın yarısı Hazineye gelir kaydedilir. Diğer yarısı tazminat olarak Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce hazırlanacak yönetmelikte belirtilen esaslara göre ilgili memurlar arasında dağıtılır. İstenen yere gidilmekten vazgeçilirse emaneten alınan para ilgisine geri verilir. Mutat ulaştırma aracının sağlanması iş sahiplerine aittir. İfraz, taksim, yüzölçümü gibi işler için harice gidildiği takdirde, ilgili memurlara Harcırak Kanunu hükümleri gereğince yollukları verilir.